

Being Frum and Being Good:

Ethics in the Thought of HaRav Aharon Lichtenstein ZT"l

1) בראשית פרק ב טז ויצו יקוק אלהים על האדם לאמר מפל עץ הגן אכל תאכל: (יז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות:

2) דברים פרק י פסוק יב ועתה ישראל מה יקוק אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את יקוק אלהיך ללכת בכל דרכיו ולא הבה אתו ולעבד את יקוק אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך:

3) תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד ב דאמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר: אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא יראת שמים בלבד, שנאמר +דברים י+ ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגוי וכתוב +איוב כח+ ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגוי, שכן בלשון יוני קורין לאחת הן, - תסתיים.

4) קהלת פרק יב פסוק יג סוף דבר הפל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם:

5) תהלים פרק כט (ד) קול יקוק בפח קול יקוק בקדר:

6) חבקוק פרק א פסוק יג טהור עינים מראות רע והביט אל עמל לא תוכל למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו:

7) דברים פרק לב פסוק ד הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

8) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב ואמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה - שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם. כתיב +דברים י"ז+ לא ירבה לו נשים, אמר שלמה: אני ארבה ולא אסור, וכתוב +מלכים א' י"א+ ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. וכתוב +דברים י"ז+ לא ירבה לו סוסים, ואמר שלמה: אני ארבה ולא אשיב וכתוב +מלכים א' י"א /י"י+ ותצא מרכבה ממצרים בשש וגוי.

9) רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק יט ואין הכונה בהם שתהיה גזרת מלך מלכי המלכים בשום מקום בלא טעם, כי כל אמרת אלוה צרופה (משלי ל ה), רק החקים הם גזירת המלך אשר יחוק במלכותו בלי שיגלה תועלתם לעם, ואין העם נהנים בהם אבל מהרהרין אחריהם בלבם ומקבלים אותם ליראת המלכות, וכן חוקי הקדוש ברוך הוא הם הסודות אשר לו בתורה שאין העם במחשבתם נהנים בהם כמשפטים, אבל כולם בטעם נכון ותועלת שלימה:

10) בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה מד סימן א אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר וגוי' (תהלים יח) האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו אם דרכיו תמימים הוא על אחת כמה וכמה, רב אמר לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות, וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר, או מי ששוחט מן העורף, הוי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות, ד"א האל תמים דרכו זה אברהם שנאמר (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך, אמרת ה' צרופה, שצרפו הקדוש ברוך הוא בכבשן האש, מגן הוא לכל החוסים בו, אל תירא אברם אנכי מגן לך.

11) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מ עמוד א + ישעיהו ג + אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו - וכי יש צדיק טוב, ויש צדיק שאינו טוב? אלא, טוב לשמים ולבריות - זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות - זהו צדיק שאינו טוב. כיוצא בדבר אתה אומר: + ישעיהו ג + אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו - וכי יש רשע רע, ויש שאינו רע? אלא, רע לשמים ורע לבריות - הוא רשע רע, רע לשמים ואינו רע לבריות - זהו רשע שאינו רע.

12) ישעיהו פרק א (יא) למה לי רב זבחיכם יאמר יקזק שבבתי עלות אילים וחלב מריאים ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי: (יב) כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמס חצרי: (יג) לא תוסיפו הביא מנחת שוא קטרת תועבה היא לי חדש ושבת קרא מקרא לא אוכל און ועצרה: (יד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטרח ולאייתי נשא: (טו) ובפרשכם פפיקם אעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה אינני שמע ידיכם דמים מלאו: (טז) רחצו הזכו הסירו רע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע: (יז) למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה: (יח) לכו נא וננקה יאמר יקזק אם יהיו חטאיכם פשנים פשלג ולפינו אם נאדימו כתולע פצמר יהיו: (יט) אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו: (כ) ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו כי פי יקזק דבר: (כא) איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק ילן בה ועתה מרצחים: (כב) כספך הנה לסיגים סבאך מהול בפנים: (כג) שריד סוררים וחברי גנבים פלו אהב שחד ורדף שלמנים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא אליהם: פ

13) רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ז כמה מעולה מעלת התשובה, אמש היה זה מובדל מה' אלהי ישראל שנאמר עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם, צועק ואינו נענה שנאמר כי תרבו תפלה וגוי' ועושה מצות וטורפין אותן בפניו שנאמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, מי גם בכם ויסגר דלתים וגוי', והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר ואתם הדבקים בה' אלהיכם, צועק ונענה מיד שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה, ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה שנאמר כי כבר רצה האלהים את מעשיך, ולא עוד אלא שמתאווים להם שנאמר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלם כימי עולם וכשנים קדמוניות.

14) ישעיהו פרק נח ג לָמָּה צָמַנּוּ וְלֹא רָאִיתָ עֲנִינֵנוּ נִפְשָׁנוּ וְלֹא תִדְעֵהוּ הֵן בְּיוֹם צָמְכֶם תִּמְצְאוּ חֶפֶץ וְכָל עֲצֵבֵיכֶם תִּנְגְּשׁוּ: (ד) הֵן לָרִיב וּמִצָּה תִצּוּמוּ וּלְהִכּוֹת בְּאֶגְרֵף רָשַׁע לֹא תִצּוּמוּ כִּיֹּם לְהִשְׁמִיעַ בְּמִרוֹם קוֹלְכֶם: (ה) הִכְזָּה יִהְיֶה צוּם אֲבַחְרֶהוּ יוֹם עֲנוּת אָדָם נִפְשׁוֹ הִלְכֵף כְּאֶגְמוֹן רֹאשׁוֹ וְשָׁק וְאֶפֶר יִצְיַע הַלְזָה תִקְרָא צוּם וְיוֹם רָצוֹן לִיקְנוֹק: (ו) הֲלוֹא זֶה צוּם אֲבַחְרֶהוּ פִתַח תְּרַצְבוֹת רָשַׁע הִתֵּר אֲגַדּוֹת מוֹטָה וְשִׁלַח רְצוּצִים חֲפָשִׁים וְכָל מוֹטָה תִנְתַּקוּ: (ז) הֲלוֹא פָּרַס לָרֵעַב לַחֲמֶדָה וְעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בֵּית כִּי תִרְאֶה עָרִם וְכִסִּיתוּ

15) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לט עמוד ב ואחר מאי הוא? איכא דאמרי: כי האי גוונא חזא; ואיכא דאמרי: לישנא דחוצפית המתורגמן חזא דהוה גריר ליה דבר אחר, אמר: פה שהפיק מרגליות ילחך עפר? נפק חטא. ומבשרך לא תתעלם:

16) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לא עמוד א דרש עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה, מאי דכתיב: +תהלים קלח+ יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך? מאמר פיך לא נאמר אלא אמרי פיך, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא + שמות כ+ אנכי ולא יהיה לך, אמרו אומות העולם: לכבוד עצמו הוא דורש, כיון שאמר + שמות כ+ כבד את אביך ואת אמך, חזרו והודו למאמרות הראשונות. רבא אמר, מהכא: +תהלים קיט+ ראש דברך אמת, ראש דברך ולא סוף דברך? אלא, מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת.

17) משנה מסכת אבות פרק ב אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אליעזר אומר עין טובה רבי יהושע אומר חבר טוב רבי יוסי אומר שכן טוב רבי שמעון אומר הרואה את הנולד רבי אלעזר אומר לב טוב אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך שבכלל דבריו דבריכם